Inflacija

Autor Guste Santini
Nedjelja, 23 Rujan 2001 22:35

Skoro će osam godina od kada je donesen Antiinflacijski program. Učinkovito slamanje psihološke inflacije proglašeno je privrednim čudom. I to nam je čudo bar nominlno sastavnica privrednog života sve do danas. Tada a I sada postoje ekonomisti, privrednici I, dakako, političari koji statističko kretanje cijena identificiraju sa inflacijom. Za njih je vrijeme linearno I ne postoje vremenski pomaci. Gotovo da se sve može protumačiti formulom a ona uporno - godinama - tvrdi da u Hrvatskoj inflacija nije visoka. Što je točno? Tko zna! Ipak pokušajmo malo pogledati stvari iz „drugog kuta“.

Antiinflacijski program je u svojoj osnovi predstavljao promjenu preferencija likvidnosti vlasnika novca što je dramatično usporilo brzinu opticaja. Pored toga, poznato je da u vrijeme rastuće inflacije novčana masa zaostaje za iznosom koji predstavlja potrebnu količinu novca u opticaju. Što je inflacija dinamičnija to je zaostajanje prisutne u odnosu na potrebnu veća. Dakle dva su razloga dramatizirala povećanje preferencije likvidnosti. Svi sudionici u reprodukciji su snažno odgovorili na promjene I inflacija je slomljena. Četiri četvorke za marku samo je dolilo ulje na vatru. Vatra još gori I “ravnotežni” tečaj je još uvijek ispod četiri četvorke.

U 1994. godini ostvarili smo suficit u razmjeni roba I usluga. Činilo se je da su se stvari posložile. Ipak izostanak „pretakanja“ Antiinflacijskog u Razvojni program cijelu je priču izokrenuo. Tada sam uvidjevši nedovoljno dinamizrianje privredne aktivnosti ukazao na posljedice izostanka restrukturiranja i realnu inflaciju koju sam tada ocjenio sa 4% mjesečno. Raspravu o realnoj inflaciji zapravo nije bilo moguće započeti jer su ekonomisti prihvatili tezu kako je inflacija savladana. Ovom svakako ide u prilog da je Hrvatska mala zemlja i da dometi ekonomske politike nisu osobito veliki.

Ali željeli ili ne stvari su se počele pogoršavati. 1997. godine smo uvezli roba za 5 milijardi dolara više nego što smo izveli. Drugim rječima robni deficit je iznoio fantastičnih 25% društvenog proizvoda. Uvezena roba je imala stabilizacijski učinak na kretanje cijena.

1998. godine uvodimo PDV koji ne samo da ne dinamizira inflaciju već se cijene proizvođača smanjuju. Komisija zadužena za praćenje cijena što se tiče proizovođača to je učinila vrlo učinkovito. Troškovi života i cijene na malo su se povećale ali nikakve drame u tome nije bilo i sve je izgledalo obečavajuće. Rebalans proračuna (vjerojatno pogubni korak po hrvatsku privredu na dugi rok) omogućio je nova socijalna prava i tome primjerenu scoijalnu politiku. Nepodrmirena potraživanja (realna inflacija: troškovna I strukturna) su se povećavala sudsvo nije rješavalo sve veći broj predmeta koji su izravno ugrožavali učinkovite I tako podržavali one koji to nisu. Realna inflacija se je ignorirala. Država ipak uspijeva ostvariti uravnoteženi proračun. Prema tome, povećanje potrošnje države (troškovna inflacija) rješilo se je povećanjem budžetskokg ograničenja privredi I stanovništvu. Kod prvih je to smanjilo privrednu aktivnost a kod drugih došlo je do dodatnog osiromašenja.

1999. godina nastavlja priču sa “kreativnom” nadopunom: prodajom obiteljskog srebra. Prodaja nacionalngo bogatstva da bi se održala ponuda I namirila finalna potrošnja. Što više smanjuje se društveni proizvod. Zabrinutosti I dalje nema.

2000. godina promjena vlasti velika očekivanja ali se ne događa gotovo ništa. Napori kako bi se

smanjila participacija države u finalnoj raspodjeli društvenog proizvoda vrlo ogranienog su učinka. Prodaja obiteljskog srebra se nastavlja ali I zaduživanje priema inozemstvu. Sve to smiruje cijene ali sada već neuporedivo manje nego što je to bilo prethodnih godina.

2001. godina počinje u ozračju 2000. godine I sva su nastojanja usmjerena da se “zakrpa” proračun povećanjem duga prema inozemstvu ali I dodatnim naporima koji bi trebali ubrzati prodaju obiteljskog srebra. Inozemni “konzultanti” nam konačno osporavaju privredno čudo I vrlo neuvijeno pokazuju I dokazuju da se stvari radikalno moraju mjenjati u javnom sektoru I da su neosnovana očekivanja u svezi prihoda temeljem prodaje obiteljskog srebra. Istovremeno Hrvatska postaje visokozadužena zemlja. Tečaj kune eksplodira u kolovozu (špica turističke sezone) jer svakom postaje jasno da su devize rijetka roba u Hrvatskoj. Intervencija centralne banke I gentlemenski sporazum samo odgađaju priču i nikako nije moguće utvrditi da je problem sa tečajem I u kratkom roku riješen.

Tečaj kune “izaziva” (kruta zbilja srušila je bajku; što bi narod rekao) eksploziju cijena a za javnost najpoznatije je povećanje cijena hrvatskog telekoma. Cijene koje su bile izravno ili neizravno u ingerenciji vlasti pokrenule su se poput lavine I nije za očekivati njihovo smirivanje. Centralna banke uvodi “Indeks temeljne inflacije” čime će se uspostaviti dvije inflacije: jedna centralne banke a druga Vlade. Njihova diferencija će se ubuduće pratiti kao instrumenti preraspodjele dohotka putem cijena I poreza.

Zaključno valja istaći potrebu brze I učinkovite reakcije Vlade kako bi se dinamiziranje cijena zaustavilo. Naime, kako postoje sinergijski učinci to je jasno da se stvari neće mjenjati linearno već eksponencijalno. Linearnost je stvar prošlosti I stabilnih struktura a to u svijetu više ne postoji. Isto vrijedi i za Hrvatsku.